

ומשנין: **הכא נמי**, גם בעלי ברייתא זו שונים את דינם בכגון שאין שטר יוצא תחת ידו, אלא מדובר **כשחייב מודה**, שבוה שוה גרושה לבעל חוב, ששניהם אינם מוחלים, אבל אלמנה שאין שטר כתובתה יוצא תחת ידה, הרי היא מוחלת.

אמר רב נחמן בר יצחק: תני רב יהודה בר קזא ב"מתניתא דבי בר קזא" [בר קזא הוא שם של חכם]: אלמנה שתבעה כתובתה תוך עשרים וחמש שנה —

הרי היא **כתבחה**, כאילו עתה התאלמנה, קד-ב ויש לה אפשרות לתבוע את כתובתה במשך עשרים וחמש השנים מיום התביעה.

ואם היה שטר כתובה יוצא מתחת ידיה — הרי היא **גובה כתובתה לעולם**.

שלח ליה רב נחמן בר רב הסדא לרב נחמן בר יעקב: ילמדנו רבינו שני דברים —

א. האם **כששטר כתובה יוצא מתחת ידה**, היא המחלוקת בין חכמים ורבי מאיר במשנתנו. או **כשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה נחלקו?**

ב. **והלכה כדברי מי?**

שלח ליה:

א. **כשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה** — מחלוקת. אבל **שטר כתובה יוצא מתחת ידה** — **גובה כתובתה לעולם** לפי כולם.

ב. **והלכה כדברי חכמים**.

כי אתא רב דימי מארץ ישראל לבבל, הביא מימרא, שאמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: לא שנו שמוחלת כתובתה אם המתינה עשרים וחמש

ללא שתבע את הכתובה, מוכיח על מחילתה.

הוא רב ששת מותיב לה, מקשה לרבי אלעזר מברייתא זו, **והוא עצמו גם מפרק לה**, מתרץ אותה שלא תקשה לרבי אלעזר:

לעולם מדברת הברייתא בכגון **דלא נקיט המלוה שטרא בידו**. ולכן רק בעל חוב גובה לאחר עשרים וחמש שנה, ולא אלמנה, היות והיא מוחלת.

ומה ששאלתי אם אין לו שטר כיצד הוא גובה את החוב, יש לומר כי **הכא במאי עסקינן** — **כשחייב מודה בחוב**, אלא שהוא טוען שהמלוה מחל לו את החוב, והראיה מכך שלא תבעו. ומחדשת הברייתא שאין המלוה מוחל חובו לעולם. אבל אלמנה אכן מוחלת.

אלא, שמקשה הגמרא על יישובו של רב ששת —

והאמר רבי אלעאי, כך שונין חכמים, "בעלי ברייתא": **גרושה** — הרי היא **כבעל חוב**.

היכי דמי? אי דלא נקיטא כתובה, במאי גביא?

אלא לאו, דנקיטא כתובה בידה.

ויש לנו לדייק: דוקא **גרושה היא** כבעלת חוב, בכך דודאי **לאו בת אחולי כתובה היא**, כיון שגירשה בעלה. אלא, גובה כתובתה לעולם, ואפילו לא הזכירה דבר במשך עשרים וחמש שנה אודות כתובתה, כמו בעל חוב.

הא אלמנה — **אחילתא**, מוחלת היא לכתובתה!

אמר ליה: "אישתיקן" קאמינא! כונתי היתה להשתיקך!

חמתיה חמותו דרב חייא אריכא, אינתת אחוה הואי, היתה אשת אחיו. ואלמנה היושבת בבית אביה הואי.

וזנה רב חייא אריכא לאלמנת אחיו, לפי שהוא מת בלי בנים, והוא היה היורש — עשרים וחמש שנין כבי נשא, בהיותה בבית אביה.

לסוף עשרים וחמש שנה, הפסיק רב אחא לשלוח לה מזונות כיון שמשעה שאין מגיע לה כתובה לא מגיע לה מזונות.

אמרה ליה: הב לי מזוני, תן לי מזונות גם עתה, כבעבר!

אמר לה: לית, אין לך מזוני אלא עד עשרים וחמש שנה!

אמרה ליה: אם כן, הב לי כתובה!

אמר לה: עתה, שחלפו עשרים וחמש שנה ולא תבעת כתובתך — לא מזוני אית לך, ולא כתובה אית לך! לפי שהוא סובר כרבנן, שלא למנה הנמצאת בבית אביה לא מגיע כתובה לאחר עשרים וחמש שנה.

תבעתיה האלמנה לדינא, קמיה דרבה בר שילא, שיתן לה מזונות או כתובה.

אמר ליה רבה בר שילא לרב חייא אריכא: אימא לי איזי, אמור לי ידידי חביבי, גופא דעוברא היכי הוה, האיך היה עצם הענין?!

שנה אלא אם המתנה ולא גבתה את עיקר הכתובה, שהוא מנה לאלמנה או מאתים לבתולה.

אבל על תוספת כתובה שהוסיף לה בעלה, שהיא מתנה ואינה מכלל הכתובה עצמה, היא אינה מוחלת, ולכן יש לה אותה לעולם.

ורבי אבהו אמר רבי יוחנן: אפילו תוספת אין לה, לפי שגם אותה היא מוחלת.

דאמר רבי אייבו אמר רבי ינאי: תנאי כתובה — ככתובה דמי. והתוספת היא "תנאי כתובה", והיותו והיא נחשבת ככתובה הרי היא מוחלת גם אותה.⁽¹⁾

אתמר נמי כדברי רבי יוחנן:

אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב: לא שנו שהיא מוחלת אלא מנה מאתים, אבל תוספת כתובה — יש לה.

אמר ליה תמה רבי אבא לרב הונא: האמנם אמר רב הכי?

אמר, שאל ליה רב הונא לרבי אבא: מהו פשר שאלתך האם אמנם אמר כך רב —

האם בתורת "אישתיקן" קאמרת זאת — שהתכוונת בתמיהתך להשתיקני, כי לא יתכן שרב אמר כך.

או שמא "אשקיון" קאמרת — שבכוונתך להשקותני יין, כאות תודה על כך שאמרת לך דבר בשם רב, שחביב עליך.

1. אכל את הנדונייה אין היא מוחלת לו, כיון שהיא הכניסה לו את הממון הזה משלה, והרי היא כחוב בעלמא שהוא חייב לה. ורק על

1. אבל את הנדונייה אין היא מוחלת לו, כיון שהיא הכניסה לו את הממון הזה משלה, והרי היא כחוב בעלמא שהוא חייב לה. ורק על

אמר ליה: זניתה עשרים וחמש שנים בבי נשא, בהיותה בבית אביה, ובחיי דמר [”בחיי אדוני”], דבכתפאי אמטאי לה, אני עצמי נשאתי את מזונותיה על כתפי, והבאתים לה בכל יום ויום.

אמר ליה רבה בר שילא: טעמא מאי אמור רבנן ”כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם”, משום דאמרינן, משום כיסופא בושה שיש לה מהיתומים שזנים אותה הוא דלא תבעה את כתובתה, ולא משום שמחלה להם.

ואם כן, הכא נמי, כיון שכל כך כיבדת אותה, בכך שאתה בעצמך נשאת אליה את מזונותיה על כתפך — משום כיסופא הבושה שיש לה לתבוע אותך הוא דלא תבעה עד עתה, ולא משום שמחלה לך. ולכן, זיל הב לך ותן לה את כתובתה.

לא אשגח, לא התחשב רב חייא אריכא בפסק הדין של רבה בר שילא, ולא זן אותה.

כתב לה רבה בר שילא כתב ”אדרכתא”, נתן לה כתב של פסק דין אניכסיה, שיש לה זכות לגבות את כתובתה מנכסיו של רב חייא אריכא [שירש את נכסי בעלה, המשועבדים לכתובתה], מכל מקום שתרצה לגבות ממנו [ולא ציין בשטר האדרכתא

שיש לה לגבות דוקא מנכסי בעלה המת שירש רב אחא].

אתא רב אחא לקמיה דרבא, (2) להתלונן על מה שעשה לו רבה בר שילא.

אמר ליה רב אחא אריכא לרבא: חזי מר, היכי דנן? ראה הרב, כיצד דן אותי רבה בר שילא, שהוציא אדרכתא על נכסי.

אמר ליה רבא שפיר דנך רבה בר שילא! שהיות ולא שמעת בקולו, היה לו להוציא אדרכתא על נכסך, כדי שתוכל האלמנה לגבות את המגיע לה בכתובתה!

שמעה האלמנה את פסקו של רבא, ואז אמרה ליה לרבא: אי הכי, שזכותי לגבות את כתובתי מנכסיו, לייזיל, ילך רב חייא אריכא, ולהדר לי, ויחזיר לי את כל הפירי של נכסי בעלי המת שאכל מהם, דמן ההוא יומא עד האידנא, מן היום שכתב לי רבה בר שילא את האדרכתא על נכסיו, בשווי כתובתי, עד היום הזה.

כי היות והנכסים היו שייכים לי משעה שנכתבה האדרכתא, גם פירות השדה שייכים לי מאז.

אמר לה רבא: אחוי הראי לי אדרכתיך!

חזייה, ראה רבא, דלא הוה כתוב בה

לשיטת רבה יש לה זכות לאכול פירות משעה שבאה האדרכתא לידה, ולא לפי רבא. אך הוסיפו, שמאידך היה נראה לגרוס רבא, משום שהוא זה שסובר שאחריות היא טעות סופר, והיא ביקשה ממנו לאכול פירות משעה שקיבלה את האדרכתא, אך רבא לא קיבל את טענתה. עיין עוד בדבריהם.

2. יש כמה דעות בגמרא במסכת בבא מציעא לה ב, מאימתי אוכל פירות הזוכה בקרקע מכח שומת בית דין. לדעת רבה הוא זוכה בפירות משעה שבאה האדרכתא לידו, לאבוי משעה שהיא נחתמה, ואילו לרבא הוא גובה רק אחרי שנשמו ימי ההכרזה על מכירת הקרקע על ידי בית דין. רש”י. והרמב”ם פסק כדעת רבא. והתוס’ גרסו כאן רבה במקום רבא, כי רק

מר, רבא, הוא דאמר: "אחריות", שעבוד קרקע הלווה למלוה על חובו, אם היא לא נכתבה במפורש בשטר — טעות סופר הוא! כי אין אדם מלוה בשטר בלי לקבל אחריות, אלא הסופר שכתב את השטר טעה ולא כתב את דבר האחריות, והרי זה כאילו נכתבה האחריות.

והוא הדין שאי כתיבת "אישתמודענא" שנכסים אלו הם נכסי המת, צריכה להחשב כטעות סופר, וכאילו היא נכתבה בשטר, שהרי פשוט הדבר שאין גובים את הכתובה אלא מנכסי המת.

אמר לה רבא: כהא, באדרכתא על גביית הכתובה שלך, ליכא למימר בה "טעות סופר" הוא. דכהא — אפילו רבה בר שילא טעני!

כי מעיקרא הוא [רבה בר שילא] היה סבור שהיות וירש רב אחא את נכסי אחיו, אין הבדל מהיכן תגבה את כתובתה, מנכסי המת או מנכסי רב אחא, כי הני והני — נכסי אחיו ונכסיו, נכסי דידיה הם. ואם כן, מה לי אם תגבה את כתובתה באדרכתא מהני, מנכסי בעלה המת, מה לי אם תגבה מהני, מנכסי רב אחא עצמו.

ואולם לא היא! לא צדק רבה בר שילא בכותבו אדרכתא שכזו!

כי אם יכולה היא לגבות באדרכתא גם מנכסי היורש, זימנין הרי לפעמים יכול להיות דאזלה האלמנה ומשבחה להו, ותשביח את נכסי היורש שהיא עתידה לגבות מהם באדרכתא, ואילו נכסי דבעלה, שלא תשביחם, לפי שאינה מתכוונת לגבות מהם, מכספיה, ישארו עלובים.

"ואישתמודענא, נוכחנו [אנחנו הדיינים] לדעת דנכסים אלו שאנו מוציאים עליהם את האדרכתא, נכסי דמיתנא אינון, נכסי בעלה המת הם, המשועבדים לכתובתה".

אמר לה רבא: אדרכתא זאת — לאו שפיר כתיבא. כי נוסח האדרכתא הוה מורה שיש לה לגבות את כתובתה מנכסי רב אחא עצמו, בעוד שרק נכסי בעלה המת משועבדים לכתובתה, ואי אפשר לגבות באדרכתא שכזאת.

אמרה ליה האלמנה לרבא: תיזיל אדרכתא! "תלך" האדרכתא מכאן, ולא נתחשב בה! אך לפחות אישקול אטול את הפירות מנכסי בעלי המת [הידועים כנכסיו], מיומא דשלימי יומא אכרזתא עד השתא, מהיום שבו נשלמו שלשים הימים, מאז ששמו בית דין את הקרקע, והכריזו על שומתם ברבים. כי מאז מגיע לי לאכול את פירות השדה, לדברי הכל.

אמר לה: הני מילי שזכותו של בעל החוב לאכול מפירות השדה שהוצאה עליה אדרכתא לטובתו, היכא דלא כתיב טעותא באדרכתא.

אבל היכא דכתיב טעותא באדרכתא — לית לן בה! הרי זה כאילו לא נכתבה האדרכתא, ולכן כל עוד לא גבתה האלמנה בפועל את השדה המשועבדת לה, לא מגיע לה לאכול את פירותיה.

אמרה ליה האלמנה לרבא: והרי גם אם לא נכתב באדרכתא "אישתמודענא", שמכירים הדיינים את השדה שהיא מנכסי בעלה המת, יש להתייחס לאדרכתא כאילו נכתב בה דבר זה, שהרי בלעדיו אין תוקף לאדרכתא. והא

ואז, לאחר שתשביח האלמנה את נכסי היורש, ולפני שתגבה אותם, אמר לה, יבוא ויאמר לה היורש: שקיל דידך, לכי וגבי את כתובתך מנכסי בעלך המת [העלובים], וחב, ותני לי את נכסי דידי [המושבחים].

ואם אכן יתרחש מקרה שכזה — אתי, יביא הדבר לאפוקי להוציא לעז על בי דינא, שאינם מתקנים דברים כראוי, וגורמים הפסד לאלמנה, שתשקיע את כספה וכוחה בהשבת שדה, ויבוא היורש ויוציא אותה ממנה.

הדרן עלך פרק הנושא

פרק שני דיני גזירות

מתניתין:

שני דיני גזירות [יבואר בגמרא] היו בירושלים: אדמון וחנן בן אבישלום.

חנן היה אומר שני דברים, שנחלקו עליו חכמים ולא הודו לו עליהם.

ואילו אדמון היה אומר שבעה דברים שלא הודו לו חכמים.

ואלו הם שני הדברים שנחלקו בהם חנן וחכמים:

א. מו שהלך למדינת הים, ואשתו תובעת בבית דין שיתנו לה מזונות ממכירת נכסיו —

קח-א חנן אומר: תשבע בסוף, כאשר שמעו שמת, והיא באה ליטול כתובתה, עליה להשבע שאין בידה כלום מרכוש בעלה.

ולא תשבע בתחלה, כאשר היא באה לגבות מזונותיה.

נחלקו עליו בני כהנים גדולים, ואמרו: תשבע בתחלה ובסוף.

אמר רבי דוסא בן הרכינס — כדבריהם.

אמר רבן יוחנן בן זכאי: יפה אמר חנן שלא תשבע אלא בסוף.

גמרא:

ורמינהו, שיש סתירה בין משנתנו ובין דברי הברייתא.

דתניא: שלשה דיני גזילות היו בירושלים:

אדמון בן גדאי, וחנן המצרי, וחנן בן אבישלום.

א. קשיא תלת, שלשה דינים שמזכירה הברייתא, אתרין, על שני דינים שמזכירה משנתנו.

ב. קשיא משנתנו הנוקטת שהיו בירושלים "דיני גזירות, אנזילות על לשון הברייתא הנוקטת שהיו בה "דיני גזילות".

ומתרצת הגמרא את הסתירה הראשונה: בשלמא תלת אתרין — לא קשיא, כי רק את שני הדינים דחשיב ליה לתנא, קתני במשנתנו, ואילו לדיין השלישי, דלא חשיב ליה, לא קתני במשנתנו. והתנא של הברייתא שנה גם אותו.

אלא "דיני גזירות" אדיני גזילות — קשיא!

אמר רב נחמן בר יצחק: לפיכך קראה משנתנו לדיני הגזילות "דיני גזרות", לפי שהם היו גוזרין גזירות [קנסות, כתשלום גבוה מהחייב], על גזילות —

וכדתניא במסכת בבא קמא [נח ב], בענין החיוב שצריך לשלם הבעלים על נזקי בהמתו, שהם גזרו עליו לשלם יותר ממה שהזיק:

בהמה שנכנסה לרשות הניזק, וקיטמה, חתכה את ראשה של נטיעה [אילן צעיר] —

רבי יוסי אומר: גוזרי גזירות שבירושלים אומרים: התשלום עבור נזק של קטימת ראש נטיעה בת שנתה — שתי כסף. ועל